

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

**Кафедра кримінального, кримінально-виконавчого права та
кримінології**

ПОГОДЖЕНО:

Завідувач кафедри,
доктор юридичних наук
Тагієв С.Р.
« ____ » _____ 2020 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Методика та методологія проведення
кримінологічних досліджень»
спеціальність 081 «Право»
форма навчання: денна, заочна**

РОЗРОБНИК:

доцент кафедри,
кандидат юридичних наук
Малишенко Є.Л. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:

на засіданні кафедри кримінального,
кримінально-виконавчого права та
кримінології
Протокол № __ від « __ » _____ 2020р.

Кредити та кількість
годин: 4 кредити ECTS; години: 16 лекційних, 32
практичних та 72 самостійної роботи.
4 кредити ECTS; години: 10 лекційних, 14
практичних та 96 самостійної роботи.

Анотація курсу

Однією з умов здійснення кримінологічного дослідження є використання сукупності методів, за допомогою яких вивчаються конкретні проблеми кримінальної протиправності.

Під методикою у кримінології розуміється сукупність технічних прийомів, способів збирання й аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини та умови, особу кримінального правопорушника, заходи боротьби з кримінальною протиправністю.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є кримінологічне вчення щодо методики та методології кримінологічних досліджень з використанням загальнонаукових та спеціально-кримінологічних методів, процедури, стадії та програми кримінологічного дослідження, а також проведення кримінологічної експертизи.

Результатом кримінологічних досліджень повинні бути практичні висновки з певними рекомендаціями, пропозиціями щодо підвищення ефективності боротьби зі кримінальною протиправністю, складання програм з попередження кримінальної протиправності й удосконалення чинного законодавства з кримінологічних проблем. У цьому зв'язку в поняття методики включають також методи розробки певних висновків, пропозицій і рекомендацій.

Ця дисципліна тісно переплітається з конституційним, кримінальним, кримінальним процесуальним, адміністративним, міжнародним правом. При вивченні цієї дисципліни буде зроблено ставку на поєднання традиційних (звичних) форм роботи – лекція, на практичному занятті обговорення питань теми, а також використовуватимуться робота з текстами міжнародних нормативно-правових актів, організація диспутів, написання творчого завдання-есе. Вивчаючи цей курс Ви матимете можливість долучитись до дискусій з приводу впровадження у вітчизняне кримінальне законодавство передового досвіду зарубіжних країн.

Мета курсу

Метою даної навчальної дисципліни є вироблення і вивчення наукових і практичних рекомендацій, положень та висновків з підвищення ефективності запобігання кримінальної протиправності; формування юридичного мислення, знань, умінь та навичок, що ґрунтуються на засадничих положеннях кримінального законодавства України та окремих зарубіжних країн, із використанням методів порівняльно-правового аналізу, догматичного, структурно-системного аналізу та ін.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- поняття кримінологічної політики;
- загальну методологію та методика наукових досліджень;
- методологію та методика проведення кримінологічних досліджень;
- процедуру та етапи кримінологічного дослідження;
- методика підготовки та оформлення програми кримінологічного дослідження;
- методи кримінологічного прогнозування;
- сутність та призначення кримінологічної експертизи нормативних актів;
- поняття і зміст діяльності щодо профілактики злочинності.

вміти:

- аналізувати і оцінювати основні кількісні та якісні показники злочинності;
- проводити дослідження правових явищ за допомогою методів, що використовуються у кримінології;
- застосовувати наукові методи у власній дослідницькій та практичній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни заплановано 120 годин, 4 кредити ЄКТС.

Організація навчання

Тематичний план

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	Всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		л	с	п	С. р.		л	с	п	С. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Розділ 1. Поняття порівняльного кримінального права та його місце в системі юридичних наук										
Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень	15	2		4	9	14	2		2	10
Загальнонаукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях	15	2		4	9	16	2		2	12
Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження	15	2		4	9	14			2	12
Методика кримінологічного дослідження	15	2		4	9	16	2		2	12
Всього за розділ 1	60	8		16	36	60	6		8	46
Розділ 2. Теорія та методологія кримінологічного прогнозування та кримінологічної експертизи										
Соціологічні методи кримінологічного дослідження	30	4		8	18	28	2		2	24
Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування	15	2		4	9	16	2		2	12
Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення кримінологічної експертизи	15	2		4	9	16			2	14
Разом за розділом 2	60	8		16	36	60	4		6	50
Залік										
Усього годин	120	16		32	72	120	10		14	96

Завдання до практичних занять

Практичні заняття

Готуючись до практичного заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на занятті, оцінюється в 0 балів.

1. Плани практичних занять

Тема 1. Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень

1. Сутність та цільове призначення наукової діяльності людини.
2. Поняття наукового методу.
3. Поняття наукової методології (методології науки).
4. Методи емпіричного дослідження.
5. Методи теоретичного дослідження.
6. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження.

Основні поняття з теми: наука, наукові дослідження, кримінологія, методологія; кримінологічні дослідження, загальнонаукові методи пізнання (логічний, висування гіпотез, експерименту, експертних оцінок), приватно-наукові методи пізнання (соціологічні, математичні, статистичні, педагогічні, психологічні).

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Методи теоретичного дослідження.
2. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження.

Практичне завдання

На підставі вивчення відповідних вітчизняних та зарубіжних джерел зробити порівняльний аналіз стану кримінальної протиправності в Україні та в зарубіжних країнах та надати обґрунтований висновок щодо її причин та умов.

Теми есе (рефератів)

1. Предмет і сутність науки як сфери людської діяльності.
2. Понятійний апарат, зміст та класифікація наук.
3. Організація наукової діяльності в Україні.
4. Процес наукового дослідження, його характеристика та етапи проведення.
5. Науково-дослідницька діяльність аспірантів.
6. Вибір теми та реалізація наукового дослідження.
7. Поняття про методологію досліджень, види та функції наукових досліджень.
8. Методи та техніка наукових досліджень.
9. Методи емпіричного дослідження.
10. Методи досліджень на емпіричному та теоретичному рівнях.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Що таке кримінологія?

- а) юридична наука, яка вивчає механізм учинення кримінальних правопорушень;

б) прикладна наука, яка вивчає кримінальну протиправність та її основні характеристики;

в) соціолого-правова наука, яка вивчає кримінальну протиправність, особу кримінального правопорушника (злочинця);

г) причини та умови, а також заходи профілактики кримінальних правопорушень;

д) галузь кримінального права.

2. Надайте визначення поняттю «наука»?

а) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;

б) відбиття об'єктивної дійсності у свідомості людини в процесі практичної (виробничої, суспільної і наукової) діяльності;

в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;

г) зв'язок людини з навколишнім середовищем.

3. Надайте визначення поняттю «знання»:

а) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;

б) відбиття об'єктивної дійсності у свідомості людини в процесі практичної (виробничої, суспільної і наукової) діяльності;

в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;

г) зв'язок людини з навколишнім середовищем.

4. Надайте визначення поняттю «пізнання»:

а) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;

б) відбиття об'єктивної дійсності у свідомості людини в процесі практичної (виробничої, суспільної і наукової) діяльності;

в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;

г) зв'язок людини з навколишнім середовищем.

5. Види «пізнання»:

а) природне і штучне;

- б) почуттєве і наукове;
- в) первинне і вторинне;
- г) хаотичне і послідовне.

6. Надайте визначення поняттю «наукове пізнання»:

- а) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;
- б) це спеціальний вид знання, що характеризується, насамперед, можливістю зіставлення з деякою об'єктивною реальністю;
- в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;
- г) це свідомо виконувана пізнавальна діяльність, в основі якої лежить опосередковане й узагальнене відбиття властивостей і відношень предметів й явищ у їхньому протиріччі й розвитку.

7. Надайте визначення поняттю «наукове знання»:

- а) перевірений практикою результат пізнання дійсності, правильне її відбиття у свідомості людини;
- б) це спеціальний вид знання, що характеризується, насамперед, можливістю зіставлення з деякою об'єктивною реальністю;
- в) діяльність людини з вироблення, систематизації та перевірки знань;
- г) це свідомо виконувана пізнавальна діяльність, в основі якої лежить опосередковане й узагальнене відбиття властивостей і відношень предметів й явищ у їхньому протиріччі й розвитку.

8. Надайте визначення поняттю «метод»:

- а) дія або система дій, що застосовуються під час виконання будь-якої роботи, при здійсненні чого-небудь;
- б) сукупність визначених правил, прийомів, способів і норм пізнання певного об'єкта чи явища;
- в) фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату;
- г) особливий вид практичної діяльності, що існує в середині науки.

9. Надайте визначення поняттю «спосіб»:

а) дія або система дій, що застосовуються під час виконання будь-якої роботи, при здійсненні чого-небудь;

б) сукупність визначених правил, прийомів, способів і норм пізнання певного об'єкта чи явища;

в) фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату;

г) особливий вид практичної діяльності, що існує в середині науки.

10. Надайте визначення поняттю «методика»:

а) дія або система дій, що застосовуються під час виконання будь-якої роботи, при здійсненні чого-небудь;

б) сукупність визначених правил, прийомів, способів і норм пізнання певного об'єкта чи явища;

в) фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, що призводить до заздалегідь визначеного результату;

г) особливий вид практичної діяльності, що існує в середині науки.

11. За рівнем узагальнення науково-практичної інформації систему кримінології складають:

а) розгляд основних положень науки кримінології;

б) викладення загальнотеоретичних положень кримінології;

в) розгляд, упорядкування та розподіл усіх проблем, що вивчаються кримінологією;

г) Загальна та Особлива частини.

12. За предметом систему кримінології складають:

а) вчення про кримінальну протиправність (злочинність), особу кримінального правопорушника (злочинця) і її жертву, причини і умови, а також заходи і методи запобігання кримінальній протиправності (злочинності);

б) викладення загальнотеоретичних положень кримінології;

в) розгляд, упорядкування та розподіл усіх проблем, що вивчаються кримінологією;

г) Загальна та Особлива частини.

13. Що вивчає загальна частина кримінології:

- а) кримінологічну характеристику різних видів і груп кримінальних правопорушень;
- б) кримінально-правове походження науки кримінології;
- в) методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;
- г) теоретичні основи і поняття кримінології, кримінальної протиправності, причини і умови кримінальної протиправності, особу кримінального правопорушника і механізм кримінальної протиправної поведінки, методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;

14. Що вивчає особлива частина кримінології:

- а) кримінологічну характеристику різних видів і груп кримінальних правопорушень: корисливої й насильницької кримінальної протиправності, професійної й організованої, рецидивної, економічної, кримінальної протиправності неповнолітніх, тощо;
- б) кримінально-правове походження науки кримінології;
- в) методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;
- г) теоретичні основи і поняття кримінології, кримінальна протиправність, причини і умови кримінальної протиправності, особу кримінального правопорушника і механізм кримінальної протиправної поведінки, методику кримінологічних досліджень і профілактики кримінальної протиправності;

15. Які методи дають змогу дослідити велику кількість кримінальних правопорушень, встановити закономірності і взаємозалежності їх розвитку?

- а) статистичні;
- б) конкретно-соціологічні;
- в) психолого-педагогічні;

г) історико-порівняльні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.
2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шермет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.
5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014.
8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Додаткова

1. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: підручник. Одеса: Фенікс, 2009. 461 с.

2. Блувштейн Ю.Д. Криминология и математика. Москва: Юрид. лит., 1974. 176 с.
3. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии: опыт логико-философского исследования. Минск: «Университетское», 1990. 208 с.
4. Гребеньков Г. В., Назимко Є. С. Методологія кримінально-правових досліджень: науково-практичний посібник. Донецьк: «Цифрова типологія», 2012. 200 с.
5. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу: монографія. Київ: Атіка, 2008. 352 с.
6. Криминологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків : Право. 2020 р. 400 с.
7. Основи методології наукових досліджень: навч. посіб. для студ. і курсантів / Прибутько П. С., Заяць Н. В., Лук'янець Г. І. та ін. / за ред. П. С. Прибутька. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 156 с.
8. Рузавин Г. И. Методология научного познания: учеб. пособие для вузов Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. 287 с.
9. Рябчинська О. П. Система покарань в Україні: поняття, значення та принципи побудови: монографія Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2013. 448 с.
10. Честнов И. Л. Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ. Санкт Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. 128 с.

Нормативно-правова база

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).

8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).

9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).
9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).
10. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).
11. Видавництво юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.yuricom.com> (дата звернення 27.08.2020).
12. Інформаційно-пошукова система по законодавству: веб-сайт. URL: <http://legal.com.ua> (дата звернення 27.08.2020).

Тема 2. Загальнонаукові методи, що використовуються у кримінологічних дослідженнях

1. Поділ наукових методів на загальнонаукові та методи окремих наук.
2. Діалектика. Діалектичний підхід (метод) як фундаментальний метод пізнання дійсності.

3. Метод абстрагування.
4. Методи аналізу та синтезу.
5. Методи індукції та дедукції.
6. Метод моделювання.
7. Метод сходження від абстрактного до конкретного.
8. Метод ідеалізації.
9. Метод формалізації.
10. Аксиоматичний метод.

Основні поняття з теми: наука, наукові дослідження, кримінологія, методологія, діалектика, діалектичний метод, абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція, моделювання, сходження від абстрактного до конкретного, ідеалізація, формалізація, аксіоматичний метод.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Метод ідеалізації.
2. Метод формалізації.
3. Аксиоматичний метод.

Практичне завдання

1. Використовуючи офіційні статистичні дані звітностей судових або правоохоронних органів, складіть графік динаміки кримінальної протиправності (злочинності) в Україні за роки незалежності та опишіть тенденції.

2. Скласти психологічні портрети кримінальних правопорушників (злочинців), які скоїли різні види кримінальних правопорушень (корисливі, корисливо-насильницькі, насильницькі, корупційні).

Теми есе (рефератів)

1. Методологія і методика кримінологічної науки.

2. Загальна характеристика і класифікація методів кримінологічних досліджень.
3. Діалектика: принципи, закони, категорії.
4. Індукція та дедукція: їх роль в пізнанні.
5. Аналіз і синтез, як методи наукового пізнання.
6. Поняття та особливості методу сходження від абстрактного до конкретного
7. Статистичні методи збору і аналізу кримінологічної інформації.
8. Конкретно-соціологічні методи збору кримінологічної інформації.
9. Психологічні методи збору кримінологічної інформації.
10. Суть аксіоматичного методу.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Наукове дослідження в кримінології це:

- а) процес отримання нових знань про кримінальну протиправність, причини та умови, що її зумовлюють; особу кримінального правопорушника для розробки та реалізації заходів спрямованих на підвищення ефективності роботи з метою запобігання кримінально-протиправним проявом;
- б) найбільш загальна категорія, що характеризує залежність одних явищ, процесів і станів від інших, свідчить про зв'язок між речами та явищами;
- в) сукупність якісних і кількісних характеристик явища, що вивчається в їх єдності й розвитку;
- г) процес отримання, обробки і аналізу інформації з метою визначення майбутнього стану злочинності чи ймовірності вчинення конкретного злочину.

2. Хто увів у науковий лексикон термін «Кримінологія» і видав книгу з такою назвою:

- а) Р. Гарофало;
- б) Е. Феррі;

- в) Л. Толстой;
- г) Ч. Бекарія.

3. Першовідкривачем діалектика був:

- а) Геракліт;
- б) Протагор;
- в) Піфагор;
- г) Сократ.

4. Основні представники діалектики з елементами метафізики у філософії Нового часу:

- а) Р.Горофало, Ч.Ломброзо, Е.Феррі;
- б) Р. Декарт, Б. Спіноза, Д. Дідро;
- в) Т.Мор, Г.Гроцій, Ф.Бекон;
- г) Ф. Ліст, Ван-Гамель, Прінс.

5. Види матеріалістичної діалектики:

- а) природна та штучна;
- б) об'єктивна та суб'єктивна;
- в) первинна та вторинна;
- г) загальна та індивідуальна;

6. Дайте визначення поняття методу спостереження:

а) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

7. Дайте визначення поняття методу порівняння:

а) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

8. Дайте визначення поняття методу індукція:

а) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

9. Дайте визначення поняття методу дедукція:

а) один із найбільш поширених методів пізнання, який дозволяє встановити подібність та розбіжність предметів та явищ. Недарма говорять, що «все пізнається в порівнянні»;

б) умовивід, у якому висновок про деякий елемент множини робиться на основі знання про загальні властивості;

в) умовивід від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнень, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому. Як метод дослідження індукції - це процес дослідного вивчення явищ, під час якого здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень;

г) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту.

10. Дайте визначення поняття методу ідеалізації:

а) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

б) мислене конструювання об'єктів, яких немає в дійсності, або які практично нездійсненні;

в) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики;

г) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження.

11. Дайте визначення поняття методу формалізації:

а) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

б) мислене конструювання об'єктів, яких немає в дійсності, або які практично нездійсненні;

в) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики;

г) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження.

12. Яку громадську організацію, діяльність якої пов'язана з протидією кримінальній протиправності (злочинності), було створено в Україні в 1998 році?

- а) Спілка кримінологів України;
- б) Союз правоохоронців;
- в) Кримінологічна асоціація;
- г) Товариство профілактики злочинів.

13. Який кримінологічний інститут було створено в Україні для вивчення проблем кримінальної протиправності (злочинності) у 20-30 роки ХХ сторіччя?

- а) Юридична клініка;
- б) Спілка кримінологів;
- в) Всеукраїнський кабінет по вивченню злочинності та особи злочинця при Одеському Будинку примусових робіт (тюрмі);
- г) Науково-дослідний інститут судової експертизи.

14. Хто з перелічених нижче сучасних кримінологів відноситься до вітчизняних?

- а) О.М. Яковлев;
- б) А.І. Долгова;

- в) В.В. Голіна;
- г) Ю.М. Антонян.

15. Хто з перелічених нижче сучасних кримінологів є російськими кримінологами?

- а) М.В. Багрій-Шахматов;
- б) А.І. Долгова;
- в) В.В. Голіна;
- г) О.М. Джужа.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.
2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.
5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014.

8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

9. Пузирьов М.С. Порівняльний аналіз виконання покарання у виді позбавлення волі на певний строк в Україні та зарубіжних країнах: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2018. 514 с.

Додаткова

1. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб Київ: Акад. муніцип. упр., 2011. 116 с.

2. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии: опыт логико-философского исследования. Минск: «Университетское», 1990. 208 с.

3. Жигарев Е.С. Методология криминологии: проблемы, поиски, решения. Монография. Москва: Щит-М, 2012. 269 с.

4. Кримінологічний довідник: додаткове видання / за наук. ред. Бандурки О. М.; за заг. ред. Джук О. М. та Литвинова О. М. Харків: Золота миля, 2013. 412 с.

5. Кримінологія. Навчально-методичний посібник/ В.М. Дрьомін та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.

6. Кримінологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків : Право. 2020 р. 400 с.

7. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 304 с.

8. Науково-дослідницька діяльність студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів та докторантів: довідник молодого вченого / уклад.: А. В. Байлов, О. М. Литвинов, В. В. Чумак. Харків: Харків. нац. ун-т внутр. справ. Тім пабліг Груп, 2016. 364 с.

9. Поклад В. І. Методологія та методика вивчення латентної злочинності навч. посіб Луганск: РВВ ЛДУВС, 2007. 48 с.

10. Честнов И. Л. Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ. Санкт Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. 128 с.

Нормативно-правова база

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).

8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).

9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).

9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).

10. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).

11. Видавництво юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.yuricom.com> (дата звернення 27.08.2020).

12. Інформаційно-пошукова система по законодавству: веб-сайт. URL: <http://legal.com.ua> (дата звернення 27.08.2020).

Тема 3. Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження

1. Процедура кримінологічного дослідження.
2. Значення дотримання процедури кримінологічного дослідження.
3. Загальна характеристика стадій (етапів) кримінологічного дослідження.
4. Характеристика підготовчого етапу.
5. Розробка програми (проекту) дослідження.
6. Визначення емпіричних об'єктів дослідження.
7. Розробка методики дослідження, пілотажне дослідження та доопрацювання методик.
8. Збирання первинної інформації.
9. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
10. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
11. Форма та зміст програми дослідження.

Основні поняття з теми: кримінологічне дослідження, процедура кримінологічного дослідження, стадії кримінологічного дослідження, програма кримінологічного дослідження, збирання первинної інформації.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Збирання первинної інформації.
2. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
3. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
4. Форма та зміст програми дослідження.

Практичне завдання

1. Провести кримінологічне дослідження стану злочинності в регіонах України.
2. Дослідити причини і умови злочинності в регіонах України.
3. Проаналізувати вплив фонових явищ на стан запобігання правопорушенням (кримінальним проступкам і злочинам) у місцях позбавлення волі.

Теми есе (рефератів)

1. Сучасна кримінологічна думка України.
2. Роль вищих навчальних закладів в системі (Національної поліції) МВС України у проведенні кримінологічних досліджень в Україні та в регіонах.
3. Вітчизняні кримінологи в системі ВНЗ України та напрями їх досліджень.
4. Значення кримінологічних досліджень науковців ВНЗ (Національної поліції) МВС України в практиці запобігання кримінальній протиправності (злочинності).
5. Сучасна система забезпечення проведення кримінологічних досліджень в Україні.
6. Характеристика сучасної криміногенної ситуації в Україні та тенденції її розвитку.
7. Сучасні кримінологічні проблеми України.
8. Сучасні кримінологічні проблеми Європейського союзу.

9. Сучасні кримінологічні проблеми Сполучених штатів Америки та Канади.

10. Сучасні кримінологічні проблеми у світі.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Програма кримінологічного дослідження – це:

а) виклад методів аналізу об'єкта відповідно до завдань, що вирішуються. Програма мусить відповідати низці вимог, аби усі її частини були пов'язані в єдине ціле;

б) документ, в якому описана сукупність послідовних операцій;

в) робота з тим масивом даних, який отриманий за допомогою методів збору інформації, передбачених у програмі кримінологічного дослідження;

г) загальне число одиниць спостереження, включених у вибірку сукупність.

2. Структура програми кримінологічного дослідження – це:

а) це виклад методів аналізу об'єкта відповідно до завдань, що вирішуються. Програма мусить відповідати низці вимог, аби усі її частини були пов'язані в єдине ціле;

б) документ, в якому описана сукупність послідовних операцій;

в) робота з тим масивом даних, який отриманий за допомогою методів збору інформації, передбачених у програмі кримінологічного дослідження;

г) загальне число одиниць спостереження, включених у вибірку сукупність.

3. Обсяг вибірки – це:

а) це виклад методів аналізу об'єкта відповідно до завдань, що вирішуються. Програма мусить відповідати низці вимог, аби усі її частини були пов'язані в єдине ціле;

б) формулювання проблеми;

в) робота з тим масивом даних, який отриманий за допомогою методів збору інформації, передбачених у програмі кримінологічного дослідження;

г) загальне число одиниць спостереження, включених у вибірку сукупність.

4. Проміжною ланкою між проблемою і теоретичною моделлю є:

а) диспозиція;

б) гіпотеза;

в) санкція;

г) попередження.

5. Варіанти організаційно-технічного плану дослідження:

а) практичний, теоретичний;

б) документування, інтерв'ювання, спостереження;

в) прямий, непрямий, дотичний;

г) розвідувальний, аналітичний і експериментальний.

6. Завершальним етапом розвідки є:

а) дослідження;

б) інтерв'ювання;

в) спостереження;

г) експеримент.

7. Розвідувальний план передбачає три основних етапи роботи:

а) вивчення документів, проведення інтерв'ю і здійснення спостережень;

б) дослідження проблематики дослідження, проведення дослідження і доведення новизни наукових положень;

в) вивчення плану дослідження, проведення етапів дослідження і доведення обґрунтованих наукових положень;

г) визначення особи підслідного, проведення дослідження соціально-демографічних особливостей підслідного і доведення обґрунтованих наукових висновків щодо підслідного.

8. Аксиоматичний метод – це:

а) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження;

б) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

в) засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами;

г) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

9. Метод моделювання – це:

а) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження;

б) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

в) засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами;

г) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

10. Метод конкретизації – це:

а) непрямий, опосередкований метод наукового дослідження об'єктів пізнання (безпосереднє вивчення яких неможливе, ускладнене чи недоцільне), який ґрунтується на застосуванні моделі як засобу дослідження;

б) метод дослідження предметів у всій їх різноманітності, в якісній багатогранності реального існування на відміну від абстрактного вивчення предметів;

в) засіб побудови наукової теорії, при якому без доведення приймаються деякі твердження (аксіоми), а потім використовуються для доведення інших тверджень (теорем) за логічними правилами;

г) метод вивчення різноманітних об'єктів шляхом відображення їхньої структури в знаковій формі за допомогою штучних мов, наприклад мовою математики.

11. У сфері кримінологічного планування як співвідносяться такі поняття як «план» та «програма» профілактики кримінальної протиправності:

- а) ці поняття тотожні;
- б) плани та програми розробляються незалежно один від одного;
- в) програма – це більш широке поняття і включає в себе план;
- г) план – це більш широке поняття.

12. Метод сходження від абстрактного до конкретного передбачає:

- а) певний рівень теоретичної підготовки дослідника, висунення гіпотез, використання наукових понять, абстрактне мислення;
- б) відбір за спеціальними методиками частину генеральної сукупності;
- в) обробку та аналіз статистичних даних, при якому сукупність явищ, що вивчаються розподіляється на однорідні за певними ознаками групи, кожна з яких характеризується системою статистичних показників;
- г) результат оцінки спеціалістами характеру та ступеня впливу досліджуваного об'єкта (або окремих його сторін) на злочинність.

13. Висунення гіпотези в кримінології дає можливість:

- а) описати властивості, закономірності, тенденції, фактори кримінальної протиправності або окремі її видів, а також ознаки особи кримінального правопорушника;

б) акцентувати увагу дослідника на тих чи інших моментах дійсності, що вивчається;

в) виявити закономірності розвитку негативних соціальних явищ;

г) оцінити теоретичні та емпіричні дані, які вже існують, та співставити їх з предметом, об'єктом і завданнями дослідження.

14. Історичний метод забезпечує:

а) висвітлення окремих явищ на певній території за певний період часу;

б) аналіз злочинності за минулий період;

в) вивчення злочинності в історичному розрізі, в динаміці;

г) конкретизацію загально соціальних та спеціально-кримінологічних заходів профілактики.

15. Назвіть основний метод прогнозування:

а) спостереження;

б) вивчення кримінальних проваджень;

в) екстраполяції;

г) групування.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.

2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.

3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.

5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014.
8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Додаткова

1. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб Київ: Акад. муніцип. упр., 2011. 116 с.
2. Блувштейн Ю.Д. Кримінологія и математика. Москва: Юрид. лит., 1974. 176 с.
3. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания кримінології: опыт логико-философского исследования. Минск: «Университетское», 1990. 208 с.
4. Жигарев Е.С. Методологія кримінології: проблеми, поски, рішення. Монографія. Москва: Щит-М, 2012. 269 с.
5. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 304 с.
6. Кримінологічний довідник: додаткове видання / за наук. ред. Бандурки О. М.; за заг. ред. Джук О. М. та Литвинова О. М. Харків: Золота миля, 2013. 412 с.
7. Кримінологія. Навчально-методичний посібник/ В.М. Дрьомін та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.
8. Кримінологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків : Право. 2020 р. 400 с.

9. Поклад В. І. Методологія та методика вивчення латентної злочинності навч. посіб Луганск: РВВ ЛДУВС, 2007. 48 с.

10. Честнов И. Л. Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ. Санкт Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. 128 с.

Нормативно-правова база

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).

8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).

9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).

9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).

10. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).

11. Видавництво юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.yuricom.com> (дата звернення 27.08.2020).

12. Інформаційно-пошукова система по законодавству: веб-сайт. URL: <http://legal.com.ua> (дата звернення 27.08.2020).

Тема 4. Методика кримінологічного дослідження

1. Застосування обґрунтованих наукових методів.
2. Поняття методики кримінологічного дослідження.
3. Комплексний характер методики кримінологічного дослідження.
4. Вплив міждисциплінарного характеру кримінології на обрання методичного інструментарію.
5. Основні методи кримінологічного дослідження та їх класифікація.
6. Математичні та статистичні методи дослідження.
7. Соціологічні методи дослідження.
8. Соціально-психологічні методи дослідження.
9. Психологічні методи дослідження.
10. Методи інших наук, що застосовуються у кримінологічних дослідженнях.

Основні поняття з теми: кримінологічне дослідження, наукові методи кримінологічного дослідження, методика кримінологічного дослідження, методичний інструментарій, математичні методи дослідження, статистичні методи дослідження, соціологічні методи дослідження, соціально-психологічні методи дослідження, психологічні методи дослідження.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Соціологічні методи дослідження.

2. Соціально-психологічні методи дослідження.
3. Психологічні методи дослідження.
4. Методи інших наук, що застосовуються у кримінологічних дослідженнях.

Практичне завдання

1. За матеріалами кримінального провадження визначте умови несприятливого формування особистості та причини конкретного кримінального правопорушення.
2. За допомогою психологічних методів охарактеризуйте якості (інтелект, здібності, темперамент, емоції, особистісні риси та ін.) найбільш відомих кримінальних правопорушників світу.

Темі есе (рефератів)

1. Поняття методології кримінологічної науки.
2. Доктрина кримінології в контексті матеріалістичної діалектики.
3. Закони та категорії матеріалістичної діалектики і їх інтерпретація в кримінологічній теорії.
4. Положення історичного матеріалізму та їх зв'язок з доктриною кримінології.
5. Метафізичний метод в кримінологічній доктрині.
6. Наукова критика матеріалістичної діалектики як методології кримінологічної доктрини.
7. Синергетика кримінології.
8. Доктрина кримінології.
9. Екзистенціалізм та феноменологія як методологічні підходи в кримінології.
10. Концепція соціального натуралізму як методологічний базис кримінологічних досліджень.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Що таке методика дослідження:

- а) система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження;
- б) сукупність конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінальних правопорушників, а також боротьбу з нею;
- в) отримання інформації про об'єктивні й суб'єктивні факти дослідження;
- г) формулювання проблеми.

2. Що таке методика кримінологічного дослідження:

- а) система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження;
- б) сукупність конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінальних правопорушників, а також боротьбу з нею;
- в) отримання інформації про об'єктивні й суб'єктивні факти дослідження
- г) формулювання проблеми.

3. Експеримент кримінологічний — це

- а) сукупність конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінальних правопорушників, а також боротьбу з нею;
- б) метод вивчення соціальних явищ в їх конкретному прояві в конкретних умовах місця та часу;
- в) метод математичного аналізу статистичних закономірностей;
- г) метод перевірки гіпотез та отримання таким чином певної інформації про кримінальну протиправність, формування особи кримінального правопорушника, запобігання кримінальної протиправності та окремих її

проявів шляхом штучного створення відповідних умов, при яких зазначені явища відбуваються або можуть відбутися.

4. Описова функція наукового дослідження — це

а) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ кримінальної протиправності;

б) повна та об'єктивна фіксація характеристик об'єктів дослідження та наявних між ними зв'язків і відносин;

в) наукове пророкування розвитку явищ кримінальної протиправності в майбутньому, визначення тенденцій та закономірностей її розвитку на перспективу;

г) розроблення та реалізації рекомендацій і пропозицій з удосконалення практики боротьби з кримінальною протиправністю і на основі конкретного емпіричного матеріалу, отриманого під час кримінологічного дослідження.

5. Описова функція наукового дослідження — це

а) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ кримінальної протиправності;

б) повна та об'єктивна фіксація характеристик об'єктів дослідження та наявних між ними зв'язків і відносин;

в) наукове пророкування розвитку явищ кримінальної протиправності в майбутньому, визначення тенденцій та закономірностей її розвитку на перспективу;

г) розроблення та реалізації рекомендацій і пропозицій з удосконалення практики боротьби з кримінальною протиправністю на основі конкретного емпіричного матеріалу, отриманого під час кримінологічного дослідження.

6. Описова функція наукового дослідження — це

а) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ кримінальної протиправності;

б) повна та об'єктивна фіксація характеристик об'єктів дослідження та наявних між ними зв'язків і відносин;

в) наукове пророкування розвитку явищ кримінальної протиправності в майбутньому, визначення тенденцій та закономірностей її розвитку на перспективу;

г) розроблення та реалізації рекомендацій і пропозицій з удосконалення практики боротьби з кримінальною протиправністю на основі конкретного емпіричного матеріалу, отриманого під час кримінологічного дослідження.

7. Описова функція наукового дослідження — це

а) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ кримінальної протиправності;

б) повна та об'єктивна фіксація характеристик об'єктів дослідження та наявних між ними зв'язків і відносин;

в) наукове пророкування розвитку явищ кримінальної протиправності в майбутньому, визначення тенденцій та закономірностей її розвитку на перспективу;

г) розроблення та реалізації рекомендацій і пропозицій з удосконалення практики боротьби з кримінальною протиправністю на основі конкретного емпіричного матеріалу, отриманого під час кримінологічного дослідження.

8. Основним завданням кримінологічного дослідження є

а) розроблення та реалізації рекомендацій і пропозицій з удосконалення практики боротьби з кримінальною протиправністю на основі конкретного емпіричного матеріалу, отриманого під час кримінологічного дослідження;

б) збирання, опрацювання та аналіз інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінальних правопорушників, а також боротьбу з нею;

в) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ кримінальної протиправності;

г) одержання репрезентативного (представницького) за обсягом, глибокого за інформаційним змістом матеріалу, базованого не на простій фіксації кримінологічно значимих ознак, а на виявленні глибинних, системоутворювальних зв'язків між ними.

9. Найбільш поширеним психологічним методом є:

- а) тестування;
- б) анкетування;
- в) спостереження;
- г) експеримент.

10. Спостереження буває:

- а) первинне та вторинне;
- б) внутрішнє та зовнішнє;
- в) індивідуальне та групове;
- г) ординарне та неординарне.

11. Об'єкти кримінологічного дослідження - це:

- а) явища багатоаспектного комплексного міждисциплінарного підходу;
- б) сукупність конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінального правопорушника, а також боротьбу з нею;
- в) система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження;
- г) соціальні явища в їх конкретному прояві в конкретних умовах місця та часу.

12. Тестування - це:

- а) сукупність конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінального правопорушника, а також боротьбу з нею;
- б) система правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження;

в) система явищ багатоаспектного комплексного міждисциплінарного підходу;

г) вимірювання сукупності властивостей і психічних станів осіб, які входять до складу малих соціальних груп.

13. Тести поділяються на:

а) динамічні, сталі, функціональні;

б) загальні, спеціальні, додаткові;

в) внутрішні, зовнішні, змішані;

г) загальноособистісні, особистісні, групові.

14. Скільки функцій виконує наукове дослідження в кримінології:

а) одну;

б) дві;

в) три;

г) чотири.

15. Кожний метод наукового пізнання слід розглядати як:

а) сукупність конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінального правопорушника, а також боротьбу з нею;

б) явища багатоаспектного комплексного міждисциплінарного підходу;

в) систему регулятивних принципів практичної і теоретичної діяльності людини;

г) збирання, опрацювання та аналіз інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінального правопорушника, а також боротьбу з нею.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.
2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.
5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014.
8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Додаткова

1. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб Київ: Акад. муніцип. упр., 2011. 116 с.
2. Блувштейн Ю.Д. Кримінология и математика. Москва: Юрид. лит., 1974. 176 с.

3. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии: опыт логико-философского исследования. Минск: «Университетское», 1990. 208 с.
4. Жигарев Е.С. Методология криминологии: проблемы, поиски, решения. Монография. Москва: Щит-М, 2012. 269 с.
5. Закалюк А.П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: У 3 кн. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 320 с.
6. Криминологічний довідник: додаткове видання / за наук. ред. Бандурки О. М.; за заг. ред. Джук О. М. та Литвинова О. М. Харків: Золота миля, 2013. 412 с.
7. Криминологія. Навчально-методичний посібник/ В.М. Дрьомін та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.
8. Криминологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків : Право. 2020 р. 400 с.
9. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 304 с.
10. Основи методології наукових досліджень: навч. посіб. для студ. і курсантів / Прибутько П. С., Заяць Н. В., Лук'янець Г. І. та ін. / за ред. П. С. Прибутька. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 156 с.
11. Поклад В. І. Методологія та методика вивчення латентної злочинності навч. посіб Луганск: РВВ ЛДУВС, 2007. 48 с.
12. Сердюк П.П. Относительное измерение преступности: монография. Запорожье: Кругозор, 2016. 1000 с.
13. Фролова О. Г. Основи логіко-математичних методів, що застосовуються у кримінально-правових і криминологічних дослідженнях злочинності й системи кримінальних покарань, їх соціальних, правових і криминологічних проблем: учбовий посіб Донецьк: ДІВС, 1996. 320 с.
14. Честнов И. Л. Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ. Санкт Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. 128 с.

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).
6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).
7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).
8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).
9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).
10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).
11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).

9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).

10. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).

11. Видавництво юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.yuricom.com> (дата звернення 27.08.2020).

12. Інформаційно-пошукова система по законодавству: веб-сайт. URL: <http://legal.com.ua> (дата звернення 27.08.2020).

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ ТА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Тема 5. Соціологічні методи кримінологічного дослідження

1. Група соціологічних методів дослідження.
2. Особливості соціологічних методів дослідження.
3. Опитування та його різновиди.
4. Метод анкетування.
5. Види анкетування.
6. Переваги та недоліки анкетування.
7. Вимоги, що висуваються до формулювання питань та до їх розташування.
8. Види питань, що ставляться в анкеті.
9. Організація проведення анкетного опитування.
10. Процедура узагальнення анкет.
11. Оцінка результатів анкетного опитування.
12. Метод інтерв'ювання.
13. Види інтерв'ю.
14. Переваги та недоліки інтерв'ювання порівняно з іншими видами опитування.
15. Метод експертних оцінок.
16. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
17. Види спостереження.
18. Метод аналізу документів (документальний метод).
19. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять кримінологічну інформацію.

Основні поняття з теми: соціологічні методи кримінологічного

дослідження, опитування, анкетування, анкета, інтерв'ювання, інтерв'ю, метод експертних оцінок, спостереження, аналіз документів.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Метод експертних оцінок.
2. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
3. Види спостереження.
4. Метод аналізу документів (документальний метод).
5. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять кримінологічну інформацію.

Практичне завдання

1. Скласти схему: сучасні дослідження кримінальної протиправності.
2. Скласти схему: методи кримінологічного аналізу кримінальної протиправності.
3. Скласти схему: методи кримінологічного прогнозування кримінальної протиправності.
4. Скласти таблицю: співвідношення понять «аналіз кримінальної протиправності», «прогноз кримінальної протиправності», «запобігання кримінальній протиправності», «протидія кримінальній протиправності», «профілактика кримінальної протиправності».
5. Скласти схему: джерела кримінологічної інформації.
6. Скласти схему: методи кримінологічних досліджень.
7. Скласти програму проведення кримінологічного дослідження особи, яка організувала масові заворушення.
8. Скласти програму проведення кримінологічного дослідження особи, яка вчинила насильницьке озброєне кримінальне правопорушення.

Теми есе (рефератів)

1. Опитування та його різновиди.
2. Метод анкетування.
3. Поняття та види анкетування та його переваги та недоліки. Витяги та вимоги, що висувуються до формулювання питань та до їх розташування.
4. Організація проведення анкетного опитування.
5. Процедура узагальнення анкет.
6. Оцінка результатів анкетного опитування.
7. Метод інтерв'ювання.
8. Види інтерв'ю. Переваги та недоліки інтерв'ювання порівняно з іншими видами опитування.
9. Метод експертних оцінок.
10. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
11. Види спостереження.
12. Метод аналізу документів (документальний метод).
13. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять кримінологічну інформацію.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. **Мета методу опитування полягає:**
  - а) цілеспрямоване, систематичне, планомірне, активне вивчення предметів та явищ реальної дійсності, що знаходяться в природному стані або в умовах наукового експерименту;
  - б) в отриманні інформації про об'єктивні й суб'єктивні факти з боку опитуваних (респондентів);
  - в) в отриманні інформації про об'єктивні й суб'єктивні факти дослідження;
  - г) в формулюванні проблеми.
2. **Види опитування:**
  - а) запитання та відповіді;

- б) розмова та допит;
- в) бесіда та співбесіда;
- г) анкетування та інтерв'ю.

3. Види інтерв'ю залежно від техніки проведення бесіди:

- а) формалізовані і неформалізовані;
- б) прямі і непрямі;
- в) офіційні та неофіційні;
- г) прості та опосередковані.

4. Спостереження — це:

а) специфічний метод кримінологічних досліджень, що полягає в безпосередньому сприйнятті інформації дослідником;

б) розроблення та реалізації рекомендацій і пропозицій з удосконалення практики боротьби з кримінальною протиправністю на основі конкретного емпіричного матеріалу, отриманого під час кримінологічного дослідження;

в) повна та об'єктивна фіксація характеристик об'єктів дослідження та наявних між ними зв'язків і відносин;

г) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ кримінальної протиправності.

5. Види спостереження:

- а) просте і включне;
- б) первинне і вторинне;
- в) основне і додаткове;
- г) просте і складне.

6. Експеримент — це:

а) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ злочинності;

б) отримання висновків з певних досліджуваних питань, викладених групою спеціально відібраних експертів з числа наукових і практичних

працівників, які добре обізнані з проблемами боротьби із кримінальною протиправністю;

в) наукове пророкування розвитку явищ кримінальної протиправності в майбутньому, визначення тенденцій та закономірностей її розвитку на перспективу;

г) моделювання умов з метою виявлення й вимірювання певних зв'язків між явищами та процесами.

7. Метод експертних оцінок — це:

а) теоретичний аналіз причинно-наслідкових зв'язків, виявленні закономірностей виникнення, розвитку і функціонування досліджуваних явищ кримінальної протиправності;

б) отримання висновків з певних досліджуваних питань, викладених групою спеціально відібраних експертів з числа наукових і практичних працівників, які добре обізнані з проблемами боротьби із кримінальною протиправністю;

в) наукове пророкування розвитку явищ злочинності в майбутньому, визначення тенденцій та закономірностей її розвитку на перспективу;

г) моделювання умов з метою виявлення й вимірювання певних зв'язків між явищами та процесами.

8. Форми опитування експертів:

а) індивідуальні та групові;

б) основні та додаткові;

в) первинні та вторинні;

г) ординарні та неординарні.

9. Документ — це:

а) домовленість спрямована на визначення, зміну або припинення прав і обов'язків між сторонами;

б) предмет, створений людиною і призначений для зберігання й передавання інформації;

в) висновки з певних досліджуваних питань, викладених групою спеціально відібраних експертів з числа наукових і практичних працівників, які добре обізнані з певними проблемами;

г) повна та об'єктивна фіксація характеристик об'єктів дослідження та наявних між ними зв'язків і відносин.

10. Способи вивчення, аналізу й обробки документальної інформації:

- а) первинний та вторинний;
- б) внутрішній та зовнішній;
- в) традиційний та формалізований;
- г) ординарний та неординарний.

11. Мета зовнішнього дослідження документа - це:

а) отримання висновків з певних досліджуваних питань, викладених групою спеціально відібраних експертів з числа наукових і практичних працівників, які добре обізнані з проблемами боротьби із кримінальною протиправністю;

б) наукове пророкування розвитку явищ кримінальної протиправності в майбутньому, визначення тенденцій та закономірностей її розвитку на перспективу;

в) встановити вид документа, час і місце створення, авторство й мету створення, достовірність документа та його контексту;

г) моделювання умов з метою виявлення й вимірювання певних зв'язків між явищами та процесами.

12. Внутрішній аналіз документа складається:

а) з сукупності конкретних прийомів, способів, засобів збирання, опрацювання та аналізу інформації про кримінальну протиправність, її причини, особу кримінальних правопорушників, а також боротьбу з нею;

б) з системи правил використання методів, прийомів та способів для проведення будь-якого дослідження;

в) з моделювання умов з метою виявлення й вимірювання певних зв'язків між явищами та процесами;

г) зі змістовного, юридичного та психологічного аналізів тексту (зображення).

13. З якої кількості розділів як правило анкета складається анкета:

а) одного

б) двох;

в) трьох;

г) чотирьох;

14. Сфера застосування експерименту у кримінології обмежується особливостями її:

а) предмета;

б) об'єкта;

в) змісту;

г) мети.

15. Характер питань анкети визначається:

а) метою і завданнями дослідження;

б) предметом і об'єктом дослідження;

в) змістом і характером дослідження;

г) правилами і прийомами дослідження.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.

2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.

3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.

4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.

5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.

6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.

7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014.

8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Додаткова

1. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб Київ: Акад. муніцип. упр., 2011. 116 с.

2. Блувштейн Ю.Д. Криминология и математика. Москва: Юрид. лит., 1974. 176 с.

3. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии: опыт логико-философского исследования. Минск: «Университетское», 1990. 208 с.

4. Жигарев Е.С. Методология криминологии: проблемы, поиски, решения. Монография. Москва: Щит-М, 2012. 269 с.

5. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 320 с.

6. Кримінологічний довідник: додаткове видання / за наук. ред. Бандурки О. М.; за заг. ред. Джук О. М. та Литвинова О. М. Харків: Золота миля, 2013. 412 с.
7. Кримінологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків : Право. 2020 р. 400 с.
8. Кримінологія. Навчально-методичний посібник/ В.М. Дрьомін та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.
9. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 304 с.
10. Основи методології наукових досліджень: навч. посіб. для студ. і курсантів / Прибутько П. С., Заяць Н. В., Лук'янець Г. І. та ін. / за ред. П. С. Прибутька. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 156 с.
11. Поклад В. І. Методологія та методика вивчення латентної злочинності навч. посіб Луганск: РВВ ЛДУВС, 2007. 48 с.
12. Сердюк П.П. Относительное измерение преступности: монография. Запорожье: Кругозор, 2016. 1000 с.
13. Фролова О. Г. Основи логіко-математичних методів, що застосовуються у кримінально-правових і кримінологічних дослідженнях злочинності й системи кримінальних покарань, їх соціальних, правових і кримінологічних проблем: учбовий посіб Донецьк: ДІВС, 1996. 320 с.
14. Честнов И. Л. Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ. Санкт Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. 128 с.

Нормативно-правова база

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 -

212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).

8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).

9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).
9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).
10. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).
11. Видавництво юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.yuricom.com> (дата звернення 27.08.2020).
12. Інформаційно-пошукова система по законодавству: веб-сайт. URL: <http://legal.com.ua> (дата звернення 27.08.2020).

Тема 6. Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування

1. Прогнози та прогностичні методи у науці.

2. Кримінологічне прогнозування.
3. Види кримінологічного прогнозування.
4. Метод екстраполяції.
5. Метод експертних оцінок.
6. Метод моделювання.
7. Прогнозування появи нових суспільно небезпечних явищ, що вимагають своєчасної криміналізації.

Основні поняття з теми: прогнозування, прогноз, кримінологічне прогнозування, екстраполяція, експертні оцінки, моделювання, криміналізація.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Поняття кримінологічного прогнозування та його мета.
2. Функції та методи кримінологічного прогнозування.
3. Основні методи кримінологічного прогнозування: екстраполяція, моделювання, експертні оцінки.
4. Аналіз основних джерел інформації, необхідної для прогнозування.
5. Види кримінологічного прогнозу.
6. Значення кримінологічних прогнозів для діяльності органів поліції.
7. Етапи кримінологічного прогнозування.
8. Класифікація кримінологічного прогнозування.
9. Типова методика розробки прогнозів криміногенної ситуації. Характеристика методів за ступенем формалізації.
10. Опитування за дельфійським методом. Аналіз методу експертних оцінок. Фактографічний метод. Основні завдання аналізу часових рядів.
11. Прогнозування індивідуальної кримінально-протиправної поведінки.
12. Завдання та об'єкти прогнозування індивідуальної кримінальної та

кримінально-протиправної поведінки.

13. Значення індивідуальних кримінологічних прогнозів для діяльності органів та служб органів поліції: кримінальної поліції, патрульної поліції, превентивної поліції, досудового слідства.

Практичне завдання

1. Скласти схему: сучасні дослідження кримінальної протиправності.
2. Скласти схему: методи кримінологічного аналізу кримінальної протиправності.
3. Скласти схему: методи кримінологічного прогнозування кримінальної протиправності.
4. Скласти таблицю: співвідношення понять «аналіз кримінальної протиправності», «прогноз кримінальної протиправності», «запобігання кримінальній протиправності», «протидія кримінальній протиправності», «профілактика кримінальної протиправності».
5. Скласти схему: джерела кримінологічної інформації.
6. Скласти схему: методи кримінологічних досліджень.
7. Скласти програму проведення кримінологічного дослідження особи, яка організувала масові заворушення.
8. Скласти програму проведення кримінологічного дослідження особи, яка вчинила насильницьке озброєне кримінальне правопорушення.

Темі есе (рефератів)

1. Планування запобігання кримінальним правопорушенням.
2. План запобігання кримінальній протиправності.
3. Етапи процесу планування запобігання кримінальній протиправності.
Проект поточного і перспективного плану.
4. Функції планування, прогнозування та контролю. Типовий план запобігання кримінальним правопорушенням.
5. Структура кримінологічного плану.

6. Комплексне планування протидії кримінальної протиправності на рівні держави, регіону, населеного пункту, району, об'єкту.
7. Цілі програмування кримінальної протиправності.
8. Модель побудови комплексної регіональної програми запобігання кримінальної протиправності.
9. Додатковий зміст проекту програми.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Кількість цілей кримінологічного прогнозування:

- а) дві;
- б) три;
- в) шість;
- г) вісім.

2. Методологічною основою для кримінологічного прогнозування є:

- а) прогностика;
- б) емпірика;
- в) діалектика;
- г) схоластика.

2. Прогностикою є:

- а) сукупність причин формування особи з підвищеними віктимними якостями;
- б) співвідношення питомої ваги жертв злочинів певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;
- в) система негативних соціально значимих властивостей, зв'язків і відносин, які поєднані із зовнішніми умовами та обставинами характеризують людину винну у вчиненні кримінального правопорушення;
- г) наука про закони і методи прогнозування, яка заснована на вивченні закономірностей розвитку різноманітних соціальних явищ та процесів у минулому та аналіз їх сучасного стану.

4. За строком прогнозування виділяють:

- а) пошукові, нормативні;
- б) загальносоціальні, спеціально-кримінологічні, індивідуальні;
- в) короткострокові, середньострокові, довгострокові;
- г) короткі, тривалі.

5. За спрямованістю кримінологічні прогнози поділяються на:

- а) пошукові, нормативні;
- б) загальносоціальні, спеціально-кримінологічні, індивідуальні;
- в) короткострокові, середньострокові, довгострокові;
- г) короткі, тривалі.

6. Криміналізація – це:

а) наука про закони і методи прогнозування, яка заснована на вивченні закономірностей розвитку різноманітних соціальних явищ та процесів у минулому та аналіз їх сучасного стану;

б) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;

в) система негативних соціально значимих властивостей, зв'язків і відносин, які поєднані із зовнішніми умовами та обставинами характеризують людину винну у вчиненні кримінального правопорушення;

г) виявлення, аналіз і прогнозування розвитку нових суспільно небезпечних діянь із метою їхнього своєчасного зведення до рангу кримінальних правопорушень.

7. Пошуковий прогноз спрямований на:

а) виявлення найбільш оптимальних шляхів, засобів і заходів протидії злочинності у майбутньому з урахуванням загроз, виявлених пошуковим прогнозом;

б) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;

в) виявлення перспективних кримінологічно значущих проблем, що підлягають вирішенню засобами управління, які реалізуються у системі протидії кримінальній протиправності;

г) поведінку жертви до, підчас і після вчинення кримінального правопорушення.

8. Нормативний прогноз спрямований на:

а) виявлення найбільш оптимальних шляхів, засобів і заходів протидії кримінальній протиправності у майбутньому з урахуванням загроз, виявлених пошуковим прогнозом;

б) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;

в) виявлення перспективних кримінологічно значущих проблем, що підлягають вирішенню засобами управління, які реалізуються у системі протидії кримінальній протиправності;

г) поведінку жертви до, підчас і після вчинення кримінального правопорушення.

9. Короткострокові прогнози розраховані:

а) до 1 року;

б) до 2 років;

в) до 3 років;

г) до 5 років.

10. Середньострокові прогнози розраховані:

а) від 1 до 3 років;

б) від 3 до 5 років;

в) від 5 до 7 років;

г) від 5 до 10 років.

11. Довгострокові прогнози розраховані:

- а) від 5 до 7 років;
- б) від 5 до 10 років;
- в) від 10 до 15 років;
- г) від 10 до 25 років.

12. Прогнозування можливості вчинення окремого кримінального правопорушення може бути:

- а) пошуковим та нормативним;
- б) загальносоціальним, спеціально-кримінологічним та індивідуальним;
- в) первинного вчинення кримінального правопорушення та рецидиву;
- г) короткостроковим, середньостроковим та довгостроковим.

13. Умовні ситуації прогнозування первинної кримінально-протиправної поведінки й прогнозування рецидиву:

- а) пошукова та нормативна;
- б) загальносоціальна, спеціально-кримінологічна та індивідуальна;
- в) первинного вчинення кримінального правопорушення та рецидиву;
- г) латентна, передзлочинна, кримінально-протиправна, постзлочинна.

1. Пошуковий прогноз є:

- а) активним;
- б) пасивним;
- в) динамічним;
- г) виваженим.

15. Необхідною умовою оцінки тенденцій кримінальної протиправності є:

- а) виявлення найбільш оптимальних шляхів, засобів і заходів протидії кримінальній протиправності у майбутньому з урахуванням загроз, виявлених пошуковим прогнозом;

б) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;

в) співвідношення питомої ваги жертв кримінальних правопорушень певної статевої, вікової або соціальної групи в їхньому загальному числі до питомої ваги цієї ж групи в загальній чисельності населення;

г) виявлення перспективних кримінологічно значущих проблем, що підлягають вирішенню засобами управління, які реалізуються у системі протидії кримінальної протиправності.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.
2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.
5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014.

8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Додаткова

1. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3 кн. / А.П. Закалюк. Київ: Ін Юре, 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.

2. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу: монографія. Київ: Атіка, 2008. 352 с.

3. Крижна Л.В. Попередження злочинів, що вчинюються у сфері сімейно-побутових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / Л.В. Крижна. Київ, 2000. 19 с.

4. Кримінологія. Навчально-методичний посібник/ В.М. Дрьомін та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.

5. Кримінологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків : Право. 2020 р. 400 с.

6. Сердюк П.П. Относительное измерение преступности: монографія. Запорожжє: Кругозор, 2016. 1000 с.

7. Шестаков Д.А. Семейная криминология: Криминофамилистика / Д.А. Шестаков. 2-е изд. СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. 389 с.

Нормативно-правова база

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).

2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).

8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).

9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.court.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).
9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).
10. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <https://minjust.gov.ua/> (дата звернення 27.08.2020).
11. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).

Тема 7. Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення кримінологічної експертизи

1. Загальне поняття експертизи. Експертна оцінка. Науково обґрунтована методика експертизи.
2. Мета кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
3. Загальне поняття кримінологічної експертизи.

4. Методологія та методика кримінологічної експертизи.
5. Проблеми забезпечення експертів системною кримінологічною інформацією.
6. Правове регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів. Рівні правового регулювання.
7. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання.
8. Види кримінологічної експертизи.
9. Фахові вимоги до експертів.
10. Експертно-кримінологічна установа.

Основні поняття з теми: експерт, експертна оцінка, кримінологічна експертиза, методика кримінологічної експертизи, нормативно-правові акти, кримінологічна інформація, експертно-кримінологічна установа.

Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

1. Види кримінологічної експертизи.
2. Фахові вимоги до експертів.
3. Експертно-кримінологічна установа.

Практичне завдання

1. Проведіть кримінологічну експертизу нормативно-правових актів, прийнятих в Україні щодо попередження вчинення кримінальних правопорушень (кримінальних проступків та злочинів).
2. Проведіть кримінологічну експертизу нормативно-правових актів, прийнятих в країнах Східної та Західної Європи щодо попередження вчинення кримінальних правопорушень.
3. Проведіть кримінологічну експертизу нормативно-правових актів, прийнятих у США та Великобританії щодо попередження вчинення кримінальних правопорушень.

Теми есе (рефератів)

1. Правове регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
2. Рівні правового регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
3. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання.
4. Види кримінологічної експертизи.
5. Фахові вимоги до експертів.
6. Експертно-кримінологічна установа.
7. Проблеми впровадження в Україні кримінологічної експертизи.
8. Особливості проведення кримінологічної експертизи в країнах СНД.
9. Наукові методики антикорупційної кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів, управлінських рішень, комерційних, кредитних та інших господарських угод.

Тести

(обрати єдину правильну відповідь)

1. Під кримінологічною експертизою нормативно-правових актів і їх проектів розуміється:
  - а) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;
  - б) дослідження, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;

в) система конкретних форм, способів і засобів отримання всесторонньої, об'єктивної та достовірної інформації про правові норми криміногенного характеру, а також їх зв'язок із станом, динамікою і детермінацією кримінальної протиправності;

г) комплексне, системне, здійснюване на основі науково обґрунтованої методики спеціальне дослідження нормативно-правових актів та їх проектів, спрямоване на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

2. Методикою (технологією) кримінологічної експертизи нормативно-правових актів і їх проектів є:

а) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;

б) дослідження, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;

в) система конкретних форм, способів і засобів отримання всесторонньої, об'єктивної та достовірної інформації про правові норми криміногенного характеру, а також їх зв'язок із станом, динамікою і детермінацією кримінальної протиправності;

г) комплексне, системне, здійснюване на основі науково обґрунтованої методики спеціальне дослідження нормативно-правових актів та їх проектів, спрямоване на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну

протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

3. Соціальна експертиза є:

а) припущення про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;

б) дослідження, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;

в) система конкретних форм, способів і засобів отримання всесторонньої, об'єктивної та достовірної інформації про правові норми криміногенного характеру, а також їх зв'язок із станом, динамікою і детермінацією кримінальної протиправності;

г) комплексне, системне, здійснюване на основі науково обґрунтованої методики спеціальне дослідження нормативно-правових актів та їх проектів, спрямоване на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою.

4. Концептуально робоча група, яка буде здійснювати кримінологічну експертизу має складатись з:

- а) двох експертів;
- б) трьох експертів;
- в) п'яти експертів;
- г) восьми експертів.

5. Одним із концептуальних методичних принципів організації кримінологічної експертизи нормативно-правових актів і їх проектів є:

- а) принцип онтогенезу;
- б) принцип морфогенезу;
- в) принцип філогенезу;
- г) принцип розпаду.

6. Скільки основних операцій існує в методиці кримінологічної експертизи?

- а) дві;
- б) три;
- в) шість;
- г) вісім.

7. Скільки етапів включає в себе кримінологічна експертиза?

- а) два;
- б) три;
- в) шість;
- г) вісім.

8. Заключний етап кримінологічної експертизи полягає у:

- а) припущенні про стійкість тенденцій в динаміці та структурі кримінальної протиправності і суміжних з нею соціальних практик, що виявились у минулому;
- б) наданні на основі кримінологічного прогнозу науково-обґрунтованих конкретних висновків стосовно наявності чи відсутності криміногенно-небезпечних норм права у нормативно-правовому акті та викладенні відповідних пропозицій щодо їх усунення;
- в) дослідженні, що проводиться спеціалістами (експертами), включає в себе діагностику стану соціального об'єкту, встановлення достовірності інформації про нього і оточуюче його середовище, прогнозування його наступних змін і впливу на інші соціальні об'єкти, а також вироблення рекомендацій для прийняття управлінських рішень і соціального

проектування в умовах, коли дослідницька задача важко піддається формалізації;

- г) комплексному, системному, здійснюваному на основі науково обґрунтованої методики спеціальному дослідженні нормативно-правових актів та їх проектів, спрямованому на виявлення та усунення (мінімізацію впливу) таких їх положень, які детермінують (можуть детермінувати) кримінальну протиправність або ж блокують дію антикримінальних заходів (засобів), що вживаються суспільством і державою .

9. Робочий етап кримінологічної експертизи нормативно-правових актів та їх проектів складається з:

- а) двох підетапів;
- б) трьох підетапів;
- в) шести підетапів;
- г) восьми підетапів.

10. Під «фоновими» явищами в кримінології розуміють:

- а) особу кримінального правопорушника;
- б) детермінанти кримінальної протиправності;
- в) криміногенні фактори;
- г) явища, що не є кримінальними правопорушеннями, але пов'язані з ними.

11. Процес перетворення особи або групи осіб на реальну жертву, а також результат такого процесу охоплюється поняттям:

- а) криміногенез;
- б) детермінізм;
- в) віктимізація;
- г) девіація.

12. Кримінологічний рецидив це:

- а) вчинення кримінального правопорушення в місцях позбавлення волі;
- б) вчинення кримінального правопорушення в момент непогашеної або не знятої судимості;

- в) вчинення кримінального правопорушень більше ніж двічі;
- г) повторне вчинення кримінального правопорушення, незалежно від знятої або погашеної судимості за попереднє кримінальне правопорушення чи притягнення особи до кримінальної відповідальності.

13. Скільки провідних складових частин правової системи потрапляють до предмету кримінологічної експертизи:

- а) дві;
- б) три;
- в) чотири;
- г) шість.

14. Кому належить керівна, координуюча роль у роботі експертної групи:

- а) кримінологу;
- б) спеціалісту у галузі суспільних відносин, що регулюються нормативно-правовим актом;
- в) спеціалісту, який здатен перекласти кримінологічно значиму інформацію на математичну мову з метою уніфікації її форми та наступною обробкою компютером (математик-аналітик);
- г) криміналісту.

15 Яку громадську організацію, діяльність якої пов'язана з протидією кримінальній протиправності (злочинності), було створено в Україні в 1998 році ?:

- а) спілка кримінологів України;
- б) союз правоохоронців;
- в) кримінологічна асоціація;
- г) товариство профілактики злочинів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.
2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.
3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.
5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін. Харків: Право, 2014.
8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Додаткова

1. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб Київ: Акад. муніцип. упр., 2011. 116 с.
2. Блувштейн Ю.Д. Кримінология и математика. Москва: Юрид. лит., 1974. 176 с.
3. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии: опыт логико-философского исследования. Минск: «Университетское», 1990. 208 с.

4. Гребеньков Г. В., Назимко Є. С. *Методологія кримінально-правових досліджень: науково-практичний посібник*. Донецьк: «Цифрова типологія», 2012. 200 с.
5. Закалюк А. П. *Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 кн.- Кн. 3.* / А. П. Закалюк. Київ: Ін Юре, 2007. 317 с.
6. *Кримінологія. Навчально-методичний посібник*/ В.М. Дрьомін та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.
7. *Кримінологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина*. Харків : Право. 2020 р. 400 с.
8. Кулик О. Г. *Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: моногр.* Київ: Юрінком Інтер, 2011. 304 с.
9. Орлов Ю.В. *Кримінологічна експертиза нормативно-правових актів і їх проектів: науково-методичне забезпечення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08./ Держ. наук.-дослід. ін-т МВС України*. Київ, 2010. 21 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2645/kriminologichna_ekspertiza_normativno_pr.pdf?sequence=2 (дата звернення 27.08.2020).
10. Честнов И. Л. *Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ.* Санкт Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. 128 с.

Нормативно-правова база

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р.

№ 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).

8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).

9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.court.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).

9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).

10. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів денне/ заочне	Форма навчання	
			денна	заочна
			Практичні заняття (опрацювання матеріалів для підготовки, успішне виконання завдань)	
Розділ 1. Загальна теорія методології кримінології				
1.	Загальне поняття наукового методу, методики та методології наукових досліджень	6/6	6	6
2.	Загальнонаукові методи,	6/6	6	6

	що використовуються у кримінологічних дослідженнях			
3.	Процедура, стадії та програма кримінологічного дослідження	6/6	6	6
4.	Методика кримінологічного дослідження	6/6	6	6
Розділ 2 Теорія та методологія прогнозування та кримінологічної експертизи				
5.	Соціологічні методи кримінологічного дослідження	12/12	12	12
6.	Поняття, значення, види та методи кримінологічного прогнозування	6/6	6	6
7.	Сутність, предмет, методи, правове регулювання та проведення кримінологічної експертизи	6/6	6	6
Разом		48/48	48	48
Виконання завдань для самостійної та індивідуальної роботи		12		
залік		40		
Всього		100 балів		

Ведення конспекту лекцій є обов'язковим. Пропущені лекції підлягають самостійному опрацюванню з додатковим контролем з боку викладача, якому має бути продемонстрований конспект за відповідною темою.

Робота на практичних заняттях складається з відповідей на теоретичні питання по відповідній темі, опрацюванні контрольних питань та виконання практичних завдань. За роботу на практичному занятті можна отримати до 6 балів (за темою № 5 до 12 балів).

Робота на практичних заняттях складається з виконання практичних завдань, а їх оцінювання залежить від точності та повноти виконання завдань за наступними критеріями:

- виконання практичного завдання у повному обсязі без помилок – 6 балів (тема № 5 – 12 балів);
- виконання практичного завдання у повному обсязі з незначними помилками – 5 балів (тема № 5 – 10 балів);
- виконання практичного завдання не у повному обсязі без помилок – 4 бали (тема № 5 – 8 балів);
- виконання практичного завдання не у повному обсязі з незначними помилками – 3 бали (тема № 5 – 6 балів);
- виконання практичного завдання не у повному обсязі зі значними помилками – 2 бали (тема № 5 – 4 бали);
- невиконання практичного завдання – 0 балів.

Таким чином, на практичному занятті ви може отримати до 6/12 балів. Пропущене практичним заняття відпрацьовується виконанням запропонованих завдань в індивідуальному порядку з подальшим контролем з боку викладача.

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 1 бала за два повністю висвітлених в конспекті питання з вищенаведеного переліку. За виконання завдань для самостійної роботи ви можете отримати до 12 балів.

Індивідувальну роботу має виконати кожен здобувач вищої освіти відповідно до запропонованої тематики. Виконання цього завдання оцінюється від 0 до 12 балів залежно від дотримання таких критеріїв: дотримання форми, відповідність темі, логічність висвітлення питання, аргументованість висновків тощо.

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді заліку, на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості ваших відповідей. На залік виносяться питання з переліку наведеного нижче. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів то маєте право не складати залік, вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Питання до заліку

1. Предмет і сутність науки.
2. Етапи становлення і розвитку науки.
3. Основні закономірності розвитку науки.
4. Класифікація наук.
5. Загальні поняття про наукову діяльність.
6. Організація науково-дослідної діяльності в Україні.
7. Сутність та цільове призначення наукової діяльності людини.
8. Поняття наукового методу.
9. Поняття наукової методології (методології науки).
10. Методи емпіричного дослідження.
11. Методи теоретичного дослідження.
12. Методи, що використовуються як на емпіричному, так і на теоретичному рівнях дослідження.
13. Поділ наукових методів на загальнонаукові та методи окремих наук.

14. Діалектика як система: вчення про єдність законів, принципів та категорій.
15. Історичні форми і особливості діалектики.
16. Діалектичний підхід (метод) як фундаментальний метод пізнання дійсності.
17. Метод абстрагування.
18. Методи аналізу та синтезу.
19. Методи індукції та дедукції.
20. Метод моделювання.
21. Метод сходження від абстрактного до конкретного.
22. Метод ідеалізації.
23. Метод формалізації.
24. Аксиоматичний метод.
25. Процедура кримінологічного дослідження.
26. Значення дотримання процедури кримінологічного дослідження.
27. Загальна характеристика стадій (етапів) кримінологічного дослідження.
28. Характеристика підготовчого етапу.
29. Розробка програми (проекту) дослідження.
30. Визначення емпіричних об'єктів дослідження.
31. Розробка методики дослідження.
32. Пілотажне дослідження та доопрацювання методик дослідження.
33. Збирання первинної інформації.
34. Кількісна і логічна обробка зібраних даних.
35. Інтерпретація результатів дослідження, формулювання висновків.
36. Форма та зміст програми дослідження.
37. Застосування обґрунтованих наукових методів.
38. Поняття методики кримінологічного дослідження.
39. Комплексний характер методики кримінологічного дослідження.
40. Вплив міждисциплінарного характеру кримінології на обрання

методичного інструментарію.

41. Основні методи кримінологічного дослідження та їх класифікація.
42. Математичні методи дослідження.
43. Статистичні методи дослідження.
44. Соціологічні методи дослідження.
45. Соціально-психологічні методи дослідження.
46. Психологічні методи дослідження.
47. Методи інших наук, що застосовуються у кримінологічних

дослідженнях.

48. Група соціологічних методів дослідження.
49. Опитування та його різновиди.
50. Метод анкетування.
51. Види анкетування.
52. Переваги та недоліки анкетування.
53. Вимоги, що висуваються до формулювання питань та до їх

розташування.

54. Види питань, що ставляться в анкеті.
55. Організація проведення анкетного опитування.
56. Процедура узагальнення анкет.
57. Оцінка результатів анкетного опитування.
58. Метод інтерв'ювання.
59. Види інтерв'ю.
60. Переваги та недоліки інтерв'ювання порівняно з іншими видами

опитування.

61. Метод експертних оцінок.
62. Метод спостереження, його сутність, переваги та недоліки.
63. Види спостереження.
64. Метод аналізу документів (документальний метод).
65. Розроблення анкети для аналізу документів, що містять

кримінологічну інформацію.

66. Прогнози та прогностичні методи у науці.
67. Кримінологічне прогнозування.
68. Види кримінологічного прогнозування.
69. Метод екстраполяції.
70. Метод експертних оцінок.
71. Метод моделювання.
72. Прогнозування появи нових суспільно небезпечних явищ, що вимагають своєчасної криміналізації.
73. Загальне поняття експертизи. Експертна оцінка.
74. Науково обґрунтована методика експертизи.
75. Мета кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
76. Кримінологічна експертиза як засіб підвищення ефективності законотворчої діяльності.
77. Загальне поняття кримінологічної експертизи.
78. Методологія та методика кримінологічної експертизи.
79. Проблеми забезпечення експертів системною кримінологічною інформацією.
80. Кримінологічна експертиза нормативно-правових актів і їх проектів як різновид кримінологічної діяльності.
81. Правове регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
82. Рівні правового регулювання кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів.
83. Сутність кримінологічної експертизи, її основні завдання.
84. Види кримінологічної експертизи.
85. Фахові вимоги до експертів.
86. Експертно-кримінологічна установа.
87. Проблеми впровадження в Україні кримінологічної експертизи.
88. Особливості проведення кримінологічної експертизи в країнах

СНД.

89. Наукові методики антикорупційної кримінологічної експертизи проектів нормативно-правових актів, управлінських рішень, комерційних, кредитних та інших господарських угод.

90. Питання формування кримінологічної освіти і культури в діяльності правоохоронних органів.

Політика академічної доброчесності

Прослуховуючи цей курс, Ви погодились виконувати положення принципів академічної доброчесності:

- складати всі проміжні та фінальні завдання самостійно без допомоги сторонніх осіб;
- надавати для оцінювання лише результати власної роботи;
- не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших курсантів (студентів, слухачів);
- не публікувати відповіді на питання, що використовуються в рамках курсу для оцінювання знань курсантів (студентів, слухачів).

Рекомендована література:

Основна

1. Іванов Ю. Ф., Джужа О. М. Кримінологія : навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. – 2-е вид., допов. та перероб. Київ: Вид. Палівода А. В., 2008. 300 с.

2. Кримінологія. Академічний курс / Кол. Авторів ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2018. 588 с.

3. Кримінологія. Загальна частина. Альбом схем / автори-упорядники: С.Ф. Денисов, Т.А. Денисова, С.Г. Кулик, О.С. Шеремет. Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2015. 658 с.
4. Кримінологія: навч.-метод. посібник / укл. Тагієв С.Р., Карелін В.В., Івашко С.В.; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Десна Поліграф, 2020. 204 с.
5. Кримінологія : підручник / А. М. Бабенко, О. Ю. Бусол, О. М. Костенко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Нікітіна, С. Ф. Денисова, Є. Л. Стрельцова. – 2-ге вид., перероб та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Підручник. Практикум / В. С. Ковальський, О.М. Костенко, Г. С. Семаков та ін. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 344 с.
7. Кримінологія: підручник. В.В.Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуїська та ін. Харків: Право, 2014.
8. Курс кримінології. Частина Загальна та Особлива: Підручник: у 2 кн. / О.М. Джужа, П.П. Михайленко, О.Г. Кулик та ін. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 352 с.

Допоміжна

1. Бакуменко В. Д., Кравченко С. О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб Київ: Акад. муніцип. упр., 2011. 116 с.
2. Баулин Ю. В. Обстоятельства, исключают преступность деяния: Харьков: Основа, 1991. 360 с.
3. Беляева С.С., Рычевой А. Н. Уголовный кодекс Дании: Санкт-Петербург: Изд-во “Юрид. центр Пресс”, 2001. 230 с.
4. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: підручник. Одеса: Фенікс, 2009. 461 с.
5. Блувштейн Ю.Д. Криминалогия и математика. Москва: Юрид. лит., 1974. 176 с.

6. Блувштейн Ю.Д., Добрынин А.В. Основания криминологии: опыт логико-философского исследования. Минск: «Университетское», 1990. 208 с.
7. Головкин Л. В., Крылова Н. Е. Уголовный кодекс Франции: Санкт-Петербург: Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2002. 650 с.
8. Гребеньков Г. В., Назимко Є. С. Методологія кримінально-правових досліджень: науково-практичний посібник. Донецьк: «Цифрова типологія», 2012. 200 с.
9. Дмитрієв А. І., Шепель А. О. Порівняльне правознавство: навч. посіб. / відп. ред. Денисов В.Н. Київ: Юстініан, 2003. 184 с.
10. Жигарев Е.С. Методология криминологии: проблемы, поиски, решения. Монография. Москва: Щит-М, 2012. 269 с.
11. Закалюк А. П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: У 3 кн.- Кн. 3. / А. П. Закалюк. Київ: Ін Юре, 2007. 317 с.
12. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу: монографія. Київ: Атіка, 2008. 352 с.
13. Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України: Київ: Юрінком Інтер, 2010. 120 с.
14. Крижна Л.В. Попередження злочинів, що вчинюються у сфері сімейно-побутових відносин: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Л.В. Крижна. Київ, 2000. 19 с.
15. Кримінальне право України. Особлива частина: підруч./ Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко, М. І. Мельник та ін.; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. 3-тє вид., переробл. та допов. Київ: Атіка, 2009. 744 с.
16. Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві: монографія / за заг. ред. В. О. Тулякова. Одеса: Юрид. літ., 2012. 424 с.
17. Криминологічний довідник: додаткове видання / за наук. ред. Бандурки О. М.; за заг. ред. Джук О. М. та Литвинова О. М. Харків: Золота миля, 2013. 412 с.

18. Кримінологія. Навчально-методичний посібник/ В.М. Дрьомін та ін. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. 144 с.
19. Кримінологія : підручник ; за заг. ред. Б. М. Головкина. Харків : Право. 2020 р. 400 с.
20. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: тенденції, закономірності, методи пізнання: моногр. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 304 с.
21. Лейленд П. Кримінальне право: злочин, покарання, судочинство (Англ. підхід)/ пер. з англ. П. Таращук / П. Лейленд. Київ: Основи, 1996. 207 с.
22. Малиновский А. А. Сравнительное правоведение в сфере уголовного права. Москва: Междунар. отношения, 2002. 376 с.
23. Орлов Ю.В. Кримінологічна експертиза нормативно-правових актів і їх проектів: науково-методичне забезпечення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08./ Держ. наук.-дослід. ін-т МВС України. Київ, 2010. 21 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2645/kriminologichna_ekspertiza_normativno_pr.pdf?sequence=2 (дата звернення 27.08.2020).
24. Основи методології наукових досліджень: навч. посіб. для студ. і курсантів / Прибутько П. С., Заяць Н. В., Лук'янець Г. І. та ін. / за ред. П. С. Прибутька. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2015. 156 с.
25. Поклад В. І. Методологія та методика вивчення латентної злочинності навч. посіб Луганск: РВВ ЛДУВС, 2007. 48 с.
26. Рузавин Г. И. Методология научного познания: учеб. пособие для вузов Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. 287 с.
27. Рябчинська О. П. Система покарань в Україні: поняття, значення та принципи побудови: монографія Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2013. 448 с.
28. Савченко А. В. Кримінальне законодавство України та федеральне кримінальне законодавство Сполучених Штатів Америки: комплексне порівняльно-правове дослідження: монографія. Київ, КНТ, 2007. 594 с.
29. Савченко А. В. Специфічні риси методології порівняльного кримінального права. Актуальні проблеми юридичних наук у дослідженнях учених: додаток до журналу «Міліція України». 2009. № 78. с. 8–14.

30. Сердюк П.П. Относительное измерение преступности: монография. Запорожье: Кругозор, 2016. 1000 с.
31. Старовойтова Ю. Г. Загальна частина кримінального права Англії та США: навч. посіб. Київ: Атіка, 2012. 104 с.
32. Сухарев А. Я. Правовые системы стран мира. Энциклопедический справочник: 2-е изд., изм. и доп. Москва: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА–ИНФРА-М), 2001. 840 с.
33. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. Київ, 2007. 557 с.
34. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія. Київ: Юрисконсульт, 2006. 1048 с.
35. Честнов И. Л. Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. 128 с.
36. Шестаков Д.А. Семейная криминология: Криминофамилистика / Д.А. Шестаков. 2-е изд. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2003. 389 с.

Нормативно-правова база

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення 27.08.2020).
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 27.08.2020).
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 - 212-21) від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення 27.08.2020).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р.

№ 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення 27.08.2020).

5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення 27.08.2020).

6. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 27.08.2020).

7. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення 27.08.2020).

8. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12> (дата звернення 27.08.2020).

9. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. № 1280-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення 27.08.2020).

10. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 27.08.2020).

11. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення 27.08.2020).

12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення 27.08.2020).

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Бібліотека ім. В.І. Вернадського: веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

2. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).

3. Президент України: веб-сайт. URL: <http://www.president.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
4. Кабінет Міністрів України: веб-сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
5. Конституційний Суд України: веб-сайт. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
6. Судова влада України: веб-сайт. URL: <http://www.scourt.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
7. Міністерство юстиції України: веб-сайт. URL: <http://www.minjust.gov.ua> (дата звернення 27.08.2020).
8. Державна кримінально-виконавча служба України: веб-сайт. URL: <https://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/index> (дата звернення 27.08.2020).
9. Єдиний державний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Page/2> (дата звернення 27.08.2020).
10. Європейський Суд з прав людини: веб-сайт. URL: http://www.coe.int/t/r/human_rights_court (дата звернення 27.08.2020).
11. Видавництво юридичної літератури: веб-сайт. URL: <http://www.yurincom.com> (дата звернення 27.08.2020).